

Uvodnik

V letošnji izdaji revije Prekmuriana smo obeležili več pomembnih obletnic v pokrajini ob reki Muri. Ena izmed njih nedvomno zajema 300. obletnico rojstva protestantskega duhovnika, pisatelja in prevajalca, učitelja Števana Küzmiča, ki je v veliki meri zaslužen za postavitev tiskane besede v prekmurščini na piedestal. Njegovo najpomembnejše delo, *Nouvi zákon*, prevod Nove zaveze Svetega pisma, je nastalo med njegovim službovanjem med izseljenimi Slovenci v Šomodski županiji. S povzetkom nekaterih okoliščin iz tega obdobja pričenjamo izbor prispevkov v reviji.

Sledi področje tiskarstva. Tiskana beseda oz. izdelki tiskarn so v Prekmurju oz. Pomurju svoj razcvet doživeli v 19. stoletju, ko so se najprej pojavili prvi knjigovezi oz. knjigarnarji in nato še tiskarji in tiskarne. V začetku tega obdobja je v Radgoni začel delovati Alois Weitzinger, pri katerem so predvsem za oskrbo z verskimi vsebinami naročali knjige v prekmurščini, saj te možnosti v Murski Soboti takrat še ni bilo.

V drugi polovici 19. stoletja so leta 1884 v Murski Soboti začeli izdajati časopis *Muraszombat és Vidéke* (Murska Sobota in njena okolica), ki je izhajal do konca prve svetovne vojne, nato pa še nekaj let med drugo svetovno vojno. Bil je pomemben vir informacij, zlasti za zgodovino Murske Sobote in celotnega Prekmurja. Drugih tako podrobnih in

desetletja iz tedna v teden objavljenih podatkov o pomembnih dogodkih, tudi političnih, gospodarskih, kulturnih, športnih in še kakšnih, ter o vsakodnevnem življenju prebivalcev, ni. Zaradi tega služi kot edinstven vir za zgodovinarje in ostale raziskovalce.

V dvajsetih letih 20. stoletja je v Murski Soboti začel delovati izkušeni tiskar Izidor Hahn, ki je kot vodja Prekmurske tiskarne in lastnik papirnice tiskal različne tiskovine, od časopisov, knjig, kalendarjev, drobnega tiska do poslovnih tiskovin. Pustil je bogato dediščino tiskarskih izdelkov, ki pričajo o kulturni, verski, gospodarski in jezikovni raznolikosti ter razvoju pokrajine. Prispevek razkriva izvor njegove družine in podrobnosti njegove tiskarske dejavnosti.

Med zgodovinskimi pregledi najdemo tudi prispevek o zapisu privilegija trga Dolnja Lendava iz leta 1595, ki je najstarejši danes znan in ohranjen zapis te vrste. Članek je pomemben mozaik k zgodovini Lendave.

Predstavljena je tudi zgodovina začetkov in razvoja Splošne bolnišnice Murska Sobota, ki je bila prvotno zgrajena leta 1893, vendar so prizadevanja za njeno ustanovitev segala desetletja nazaj. Že v petdesetih letih 19. stoletja so namreč ustanovili sklad, kjer so sredstva od glob hranili za gradnjo.

Kulturno-zgodovinskemu in domoznanskemu delu sledi predstavitev različnih projektov. Prvi med njimi je mednarodni arhivski raziskovalni tabor, ki sta ga ob Pokrajinskem arhivu Maribor od začetka devetdesetih let prejšnjega stoletja soorga-

nizirala še arhiva iz Železne županije in županije Zala. Na taboru so udeleženci zbirali pomembne pisne in slikovne vire. Zaradi epidemije koronavirusne bolezni in odsotnosti obeh madžarskih arhivov je od leta 2022 žal izgubil mednarodni značaj. Sledi projekt »Stara znanja o drevesnih vrstah«, razstavljen v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota, ter projekt »Babice in dedki pripovedujejo«, izveden v knjižnici Gornja Radgona.

V literarnih utrinkih predstavljamo Zbornik soboškega muzeja 28, ki je posvečen dogodkom, ki so med drugo svetovno vojno pred osemdesetimi leti zaznamovali Pomurje. Zbornik zajema enajst razprav in člankov, tri sezname vojnih žrtev, bibliografijo ter poročilo o delu Pomurskega muzeja Murska Sobota v letu 2022. Sledi še predstavitev portala Dobre knjige in znanih Pomurcev na portalu Obrazi slovenskih pokrajin. Oba portala soustvarjajo slovenske splošne knjižnice. V dveh zapisih na koncu predstavljamo knjigo Olge Gutman, z naslovom »Anino novo življenje«, ter knjigo Dušana Mukiča, z naslovom »Ljubljana skoz' moja očala«.

dr. Albert Halász, urednik